

ΑΓΝΗΣ Σ. ΛΕΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΕΝ ΚΑΝΤΑΒΡΙΓΙΑ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ

CORPUS CHRISTI

Τὸ Κολλέγιον τοῦ Gorgus Christi ἐν Κανταβριγίᾳ δὲν εἶνε διάφορον τῶν ἐτέρων εἰκοσι παραπλησίων καταστημάτων, ἀπερ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ιδρύθησαν πρὸς ἐκμάθησιν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ὁμῶς ἐποχές· ἡδὴ δὲ περιοριζόμεθα εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Κολλεγίου τούτου μόνον χάριν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἀναγνωστρίων τοῦ «Ἀπόλλωνος» ἔχουσαι δι' ἐλπίδος ὅτι ἄλλαι ἄλλων γραφίδες θέλουσι δημοσιεύσει ἐν ταῖς στήλαις αὐτοῦ γενικὴν περιγραφὴν ὁλοκλήρου τοῦ πανεπιστημίου, ὅπερ ἀπὸ τοσούτων ἡδὴ ἐτῶν μεταδίδωσι τὰ τῆς ἐπιστήμης φῶτα καθ' ἅπασαν τὴν χώραν ἡμῶν.

Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Κολλεγίου σύγκειται ἐκ δύο τετραγώνων, ὧν τὸ κέντρον κοσμεῖται διὰ χλόης. Τὸ μικρότερον αὐτῶν χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1352, εἶνε ἀκριβῶς τὸ γραφικώτερον, καθ' ὅσον τὰ τεῖχη αὐτοῦ καλύπτονται ὑπὸ θαλλερωτάτων καὶ κατὰπρασίνων κισσῶν· τὸ δὲ μεγαλειότερον οἰκοδομηθὲν ἐν ἔτει 1820 διακρίνεται διὰ τὴν μεγαλοπρεπὴ αὐτοῦ ἔξοδον, ἣ δὲ γοτθικὴ αὐτοῦ στέγη ἀκριβῶς εἰπεῖν, εἶνε «θαῦμα ἰδεῖν». Πρὸς τὸ ἐν μέρος τοῦ ἐν λόγῳ τετραγώνου κεῖται ἡ περίφημος βιβλιοθήκη, πρὸς τὸ ἕτερον δὲ ἡ συσσίτιος αὐλή· ἐν αὐτῇ ἐπίσης εἶνε καὶ τὸ παρεκκλησίον ὡς καὶ ἡ τοῦ πρυτάνεως οἰκία.

Τὸ ἐν λόγῳ κολλέγιον εἶνε ὠκοδομημένον διὰ λευκοφαίου λίθου, αἱ δὲ θύραι καὶ τὰ περὶ θύρα αὐτοῦ ἅπαντα κοσμοῦνται διὰ στηλῶν καὶ περιστηλίων ἀρχαίου ῥυθμοῦ, ἰδίως ἡ πρὸς δυσμὰς ἔξοδος τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου κτιρίου ἐκ τριῶν ὀροφῶν συγκειμένη παρουσιάζει τῷ θεατῇ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπιβῆλλον τὸ θέαμα. Πρωτίστως ὁμῶς ἐκπλήσσει τὸν θεατὴν ἡ μεγαλοπρεπεστάτη καὶ ἐφ' ὕψους αἰσθητικὸς τοῦ κτιρίου ἐν τῇ κέντρῳ αὐτοῦ κειμένη, πύργος ἐκτέρωθεν ἔχουσα σπουδαιοτάτης ἀρχιτεκτονικῆς μαρτύριον. Τὸ σπουδαιότατον ὁμῶς ἀπάντων τῶν θελημάτων τοῦ ἐν λόγῳ οἰκοδομηματος κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐστὶν ὅτι πρὸς τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐπιβλητῇ ὄψει τῶν τειχῶν αὐτοῦ συνδυάζεται γραφικώτατα ἡ θέα τῆς ἐν αὐτῷ σπουδαζούσης νεότητος, οἱ τρυφεροὶ τῆς ὁποίας βλαστοὶ ἀντλοῦντες ζειδῶρους πνευματικὰς δυνάμεις ἐν τῇ γεραιῇ μὲν ἀλλ' ἀειζῶν τούτῳ κτιρίῳ προοιωνίζονται τὰς χρηστοτέρας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐλπίδας. Πόσα τῶν ἀρχαίων κτιρίων ἤθελον σωθῆν ἐὰν προσεκολλῶντο ταῖς ἀνάγκαις τῶν συγχρόνων καὶ ἐὰν ἀνεγνωρίζετο ὡς ἔδει ἡ χρησιμότης αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀλλήλων διὰδεχομένων γενεῶν; Ἦθελεν εἰσ-

θαὶ ἀκριβῶς ἀρχαῖον καὶ ἀκλόνητον στέλεχος δένδρων ἀναδιδόν φύλλα καὶ καρποὺς ἀειθαλῶς ἀκμάζοντα.

Τὸ ἐν λόγῳ κολλέγιον Corpus Christi ἐν τῇ ιδρύσει αὐτοῦ καταρτίσθη διὰ τῆς ἐνώσεως δύο Guilds, ἡ ἐταιριῶν, τῶν τῆς Cambridge πολιτῶν, τῆς μὲν καλουμένης Gilda Corpus Christi, τῆς δ' ἐτέρας Gilda Beatae Mariae Virginis.

Τὰ Guilds ταῦτα ἦσαν ἐταιρεῖαι Σαξωνικαὶ ἐργαζόμεναι δι' ἰδιαίτερους σκοποὺς καὶ μάλιστα θρησκευτικούς, φιλανθρωπικούς καὶ ἐμπορικούς. Τὰ ἐν λόγῳ δύο ταῦτα Guilds ἔλαβον τὴν ἀδειαν τῆς συγχωνεύσεως αὐτῶν εἰς ἐν κολλέγιον, τουτέστι ἐκπαιδευτήριον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου τρίτου προσονομασθὲν «Οἰκία τῶν σπουδαστῶν τοῦ Corpus Christi καὶ τῆς Παναγίας ἐν Cambridge». Αἱ πρόσοδοι τοῦ ἐν λόγῳ ἐκπαιδευτηρίου ἐν πολλοῖς ἔκτοτε ἠυξήθησαν, ἰδίᾳ δὲ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Matthew Parker ἀρχιεπισκόπου τῆς Canterburg δωρήσαντος τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ ἐν ἔτει 1575 πλουσίαν καὶ σπουδαιοτάτην συλλογὴν βιβλίων καὶ σπανιωτάτων χειρογράφων. Τὸ Κολλέγιον διοικεῖται ὑφ' ἐνὸς πρυτάνεως καὶ δώδεκα συμβούλων ἡ ἐταίρων ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτῶν τούτων, ὁπόταν τις θέσις κενωθῇ. Ἐν αὐτῷ φοιτῶσιν 120 περίπου σπουδασταί, ὧν τὸ τρίτον κατ' ἐνιαυτὸν ἀπφοιτᾷ ἀνανεούμενου δι' Ἰσου ἀριθμοῦ εἰσερχομένων, καθότι ἡ ἐν αὐτῷ φοίτησις εἶνε τριετής. Ὁ πρύτανις καὶ οἱ δώδεκα, ὡς εἴρηται, σύμβουλοι κατοικοῦσιν ἐντὸς τοῦ κολλεγίου καρπούμενοι ἐξ Ἰσου τὰς προσόδους τὰς ἐκ τῶν ἀγρῶν τοῦ κολλεγίου προσγινόμενας· εἰσὶ δὲ ὑπόχρεοι νὰ ἐνοικῶσιν ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσιν οἱ σπουδασταί. Ὁ πρύτανις κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἔδει νὰ ἦτο ἑγγαμῶς, ἐφ' ᾧ ὑπῆρχον ἅπαντα τὰ δι' οἰκογενεῖαν χρεῖωδη καὶ ἀρμόδια, οἱ ἐταῖροι ὁμῶς ἐξ ἐναντίου ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ ὦσιν ἀγαμοὶ καὶ ὡς ἐκ τῆς ὑποχρέσεως ταύτης ἠναγκάζοντο πολλοὶ νὰ παραιτῶνται τῆς θέσεως αὐτῶν πρὸ τῆς νυμφεύσεώς των, ἀλλ' ὁ ὅρος αὗτος ἀντικείμενος ἄλλως τε καὶ ταῖς ἀρχαῖς τοῦ προτε-
στантиσμοῦ καταργήθη τῷ 1881

Τινὲς ἰσχυρίσθησαν ὅτι δὲν ἐπικρατεῖ ἡ δέουσα ἀρμονία ἐν τῇ τοῦ Κολλεγίου οἰκογενείᾳ· παρὰ δὲ ὅσον ἐταιρία ἀγάμων ἀνδρῶν νὰ ὀνομασθῇ οἰκογένεια. Ὑπὸ πολλῶν δ' ἐλέχθη ὅτι οἱ τε καθηγηταὶ καὶ οἱ σπουδασταὶ δὲν καταβάλλουσι τόσῃ ἐπιμέλειαν ὅσην οἱ προγενέστεροι αὐτῶν. Καθ' ἡμᾶς, ἐὰν τὸ τοιοῦτον ἔχει ὑπόστασιν, ἀναμφιλέκτως ἀποδοτέον εἰς τὴν καθόλου καὶ ἀπανταχοῦ ἐκκλίσιν τοῦ τε πνεύματος καὶ τοῦ σώματος· οὐχ ἥττον ὁμῶς παρατηρήθη ὅτι ἐὰν σήμερον οἱ ἐν Cambridge σπουδασταὶ ἐργάζονται ὀλιγώτερον ἢ οἱ ἄλλοτε καὶ πρόην, καὶ ἐὰν ἐν αὐτοῖς ἐπικρατῇ ὀλιγωτέρα ἀρμονία, κέκτηνται ὁμῶς μεγαλητέραν πραότητα ἢ θοὺς καὶ μεζύονα εὐμένειαν πρὸς τοὺς ξένους. Καίπερ μὴ ὑπαρχουσὼν κυριῶν ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ, οὐδεὶς ἐν τούτοις σπουδαστῇ ἐτόλμα νὰ μὴ ἀποτείνῃτε ἄνευ τοῦ

Don=(Dominus) διότι οὕτως προσηγορεύοντο οἱ Ἑταῖροι καὶ μὴ τοιοῦτοι ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ, πρὸς δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς γεύμασιν ἐκαθέζοντο οἱ πρεσβύτεροι εἰς χωριστὰς τραπέζας ὥς καὶ οἱ νέοι ἐπίσης· σήμερον ὅμως δὲν ὑπάρχει οἰκία ἐν Cambridge τὴν ὁποῖαν νὰ μὴ ἐπισκέπτονται οἱ πλείστοι τῶν σπουδαστῶν ἀπολαμβάνοντες τὴν εὐχαρίστησιν τῆς φιλοξενίας καὶ τῶν οἰκογενειακῶν διασκεδάσεων.

Ἐκ τῶν ἐταίρων τοῦ Κολλεγίου δύο μὲν τούτων εἰσὶν ἐπιτετραμμένοι τὴν ἐπίβλεψιν καὶ κηδεμονίαν τῶν σπουδαστῶν ἐπάρχοντες θέσιν πατρός, τέσσαρες δὲ εἰσὶν οἱ διδάσκοντες τὰ γράμματα καὶ πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, εἰς ὁνομάζεται «Deum» ἐπιμελούμενος ὑπὲρ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς καθόλου διαγωγῆς τῶν σπουδαστῶν, ἕτερος ἐπίσης εἶνε ὁ ταμίας τοῦ καταστήματος, ἕτερος οἰκονόμος, ἄλλος εἶνε ὁ βιβλιοφύλαξ, ἐν τῇ θέσει δὲ ταύτῃ τυγχάνει νὰ ᾖ ὁ ἐμὸς σύζυγος, ἐπίσης ἕτερος φέρει τὸν τίτλον «Praelector» καθήκον ἔχων νὰ προσάγῃ εἰς τὸν Vice chancellor τοὺς σπουδαστὰς τοὺς μέλλοντας νὰ λάβωσιν τὸ δίπλωμά των.

Ἀπασαί αἱ π. μ. ὥραι διατίθενται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, αἱ δὲ μ. μ. εἰς ἀσκήσεις ἀθλητικῆς, δρόμου, πάλης κ. τ., αἱ δὲ ἑσπεριναὶ εἰς μελέτην.

Τὸ Κολλέγιον τοῦ Corpus Christi κέκτηται πλουσιωτάτην καὶ περίφημον συλλογὴν ἀργυρῶν, χρυσῶν καὶ πολυτίμων ἐν γένει σκευῶν ἰδίᾳ ἐπιτραπέζιων, ἐν οἷς διακρίνεται πολυτιμώτατον ἐπισυμπόσιον κέρας δωρηθὲν τῷ 1347 ὑπὸ Ἰωάννου Goldeorne, φυσιολόγοι δὲ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ κέρας τοῦτο εἶνε ἐκ ζώου προκατακλυσμιαίας ἐποχῆς.

Τὰ ἐν λόγῳ πολύτιμα ἐπιτραπέζια σκεύη σπανίως παρυσιαίζουσιν ἢ ἐπιδεικνύουσιν εἰμὴ μόνον κατὰ τὰ δεῖπνα τοῦ Κολλεγίου, καθ' ἃ οὐδέποτε παρευσρίζεται γυνὴ καὶ τούτου ἕνεκα ἀδυνατῶ νὰ παρᾶσχῃ λεπτομερῆ περιγραφὴν αὐτῶν, ἔνια δὲ τούτων μόνον ἠδυνήθην νὰ ἴδω κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Βασιλικῆς δυναστείας τῶν Judors ἐν Λονδίῳ ἅπερ ἐστάλησαν ἐκ τοῦ Κολλεγίου ὡς δείγματα, ἄλλα ὅμως ἐν Κανταβριγίᾳ κολλέγια προθυμώτερον καὶ εὐκολώτερον ἐπιδεικνύουσι τὰ σκεύη αὐτῶν καὶ ἐν γένει τὰ πολύτιμα αὐτῶν ἀντικείμενα καὶ τοῦτο πιθανὸν διότι δὲν εἶνε τόσον πολυτίμα ὅσον τοῦ Corpus Christi.

Εὐτυχῶς διὰ τοὺς ξένους τὸ ἐν λόγῳ Κολλέγιον παρέχει σπουδαῖον καὶ ἄξιον λόγου θέμα προκειμένου περὶ τῶν μεγίστων θησαυρῶν του καὶ τῶν τῆς Βιβλιοθήκης πολυτιμωτάτων χειρογράφων, ἅπερ εἰσὶ ἐτοποθετημένα ἐν ἐνὶ διαμερίσματι κεκοσμημένῳ διὰ θηκῶν καὶ ἐρμαρίων ἐκ δρυϊνοῦ ξύλου, καὶ τὰ μὲν ἔντυπα βιβλία ὑπερβαίνουν τοὺς 4 500 τόμους, τὰ δὲ χειρόγραφα θεωροῦνται ὡς τὰ πολυτιμώτατα τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπαρχόντων.

Ἐκ τούτων τὰ πλεῖστα ἐδωρήθησαν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ

κολλεγίου ὑπὸ τοῦ ρηθέντος ἀρχιεπισκόπου Parker ἅπερ οὗτος συνέλεξεν ἐκ τῶν διαλυθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου VIII μοναστηρίων τὰ δὲ πολύτιμα ταῦτα χειρόγραφα τοσοῦτον αὐστηρῶς φυλάσσονται, ὥστε οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἑταίρους ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθωσιν ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ τῆς βιβλιοθήκης, ἐφ' ᾧ σπουδαίως εὐθύνεται ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν φύλαξιν καὶ ἐποπτείαν τῆς ἐν λόγῳ βιβλιοθήκης, καθόσον ὑπάρχει ὁρος ὅτι ἐὰν ἀπολεσθῶσι τρία ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων τότε ἡ βιβλιοθήκη θέλει μεταβῇ εἰς τὴν κυριότητα τοῦ κολλεγίου Cains' οὐχ' ἦτον ὅμως ὁ πρῶτανις μετὰ τῶν Ἑταίρων μετὰ προηγουμένην συνενόησιν διευκολύνουσι τοὺς ξένους ἐπισκέπτας, ἐὰν οὗτοι ἐπιθυμῶσι νὰ συμβουλευθῶσι χειρόγραφόν τι. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ φρονούμεν ὅτι δέον νὰ προσθέσωμεν μετὰ πάσης μετριοφροσύνης ὅτι ὡς πιστεύεται ὁ ἐμὸς σύζυγος συντέλεσε πολὺ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ προσιτὸν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὠφέλιμον τοῖς λογίοις τὸν πολύτιμον τοῦτον θησαυρὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ κολλεγίου, καθόσον φρονεῖ ὅτι καὶ τοιαύτη τις ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πρόθεσις τοῦ δωρήσαντος ταύτην ἀρχιεπισκόπου Parker.

Τὸ διαπρεπέστατον τῶν χειρογράφων τοῦ Christi εἶνε τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 6 ἀντίγραφον τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ἀποσταλὲν ἐκ Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν ἅγιον Αὐγουστίνον πρῶτον ἀρχιεπίσκοπον Κανταβριγίας. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ ὑπάρχει ἐπίσης τὸ χρονόγραφον τοῦ Ματθαίου Paris (16, 26.) πηγὴ τῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα. Τὸ ἐν λόγῳ χρονόγραφον κοσμεῖται δι' εἰκόνων παριστανουσῶν χαριστικόν τι οἰκοδόμημα ὡς καὶ πάντας τοὺς ἀπὸ Λονδίνου μέχρι Ἱερουσαλὴμ ὁδοιπορικοὺς σταθμούς· πρὸς δὲ καὶ εἰκόνα περίφημον παριστάνουσαν τὸν φόνον τοῦ ἁγίου Τομμάσιου (Thomas Becket) ἀρχιεπισκόπου τῆς Canterbury ἐπισυμβάντα τῷ 1170 ἡτοι 80 ἔτη πρὸ τῆς σιγγραφῆς τοῦ ἐν λόγῳ χρονογράφου.

Σὺν τούτοις ὑπάρχει εἰς μέγα σχῆμα ἡ τε Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια τοῦ Ὀμήρου (ἀριθ 81) καὶ μετ' αὐτῶν τὰ παραλιπόμένα τοῦ Σμυρναίου γραφέντα τῇ 15ῃ ἑκατονταετηρίδι ἐκ τινος σημειώσεως τοῦ Josselyn γραφέντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Parker πληροφορούμεθα ὅτι τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον εὐρέθη ὑπὸ τινος ἀρτοποιοῦ μεταξὺ τῶν ἀπορριμμάτων τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου κατὰ τὴν ἀπέλασιν τῶν αὐτόθι μοναχῶν.

Ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τὸ ἀρχαιότερον εἶνε Ψαλτήριον μεθ' ὕμνων (ἀριθ 480) γραφὲν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος φέρον ἅμα σημειώσεις ἐπὶ τοῦ περιθωρίου γεγραμμένας διὰ χειρὸς τοῦ ἐπισκόπου Grosse-teste.

Ἐπίσης ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἀντιπροσωπεύεται καὶ ὁ Εὐριπίδης (ἀριθ. 403) ἐν χειρογράφῳ σχήματος τετάρτου περιλαμβάνον τι τὴν Ἑκάβην, τὴν Ἥλέκτραν καὶ τὰς Φοινίσ-

σας και γεγραμμένος επί μεταξίνου χάρτου· τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἑκτῆς καὶ δεκάτης ἐκατονταετηρίδος, ὡς καὶ ἕτερον παρ' αὐτῷ τὸ τοῦ Ἡσιόδου, ἐν σχήματι ὀγδόῳ περιέχον τὰ «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» καὶ τὴν «Θεογονίαν» σὺν τούτῳ δὲ τὰ Χρυσῶν Ἐπη τοῦ Πυθαγόρου.

Πρὸς τούτοις ἐν τῇ περιφώμῳ ταύτῃ συλλογῇ ὑπάρχουσι λαμπρὰ χειρόγραφα ἐκκλησιαστικά, ἐν οἷς ψαλτήριον καὶ λιτανεία, τοῦ ἔτους 884 μ. χ. (ἀριθ. 272) γεγραμμένον πιθανῶς ἐν Reims τῆς Γαλλίας, ἐν τούτῳ περιέχεται καὶ τὸ ἀρχαιότατον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κείμενον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον ἡμαρτημένως λέγεται Σύμβολον τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου. Ἐπίσης καὶ τὰ Γαλλικὰ συγγράμματα κατέχουσιν ἐπίσημον θέσιν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ διὰ χειρογράφων πολυτίμων, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ *Miroir des Dames* (ἀριθ. 324) γεγραμμένον διὰ Ἰωάννην τῆς Ναβάρρας σύζυγον τοῦ Φιλίππου VI. ἐν τέλει τοῦ ὁποῦ περιέχεται ἡ αὐτοβιογραφία Καρόλου τοῦ V βασιλέως τῆς Γαλλίας.

Δὲν δυνάμεθα νὰ περάνωμεν τὴν μικρὰν ταύτην πραγματείαν ἡμῶν χωρὶς νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐν τῷ ἐνδόξῳ τούτῳ κολλεγίῳ, ἐνφ, ὡς εἴρηται, ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης τυγχάνει ὁ ἐμὸς σύζυγος, ἐξεπαιδευθήσαν οἱ διαπρεπέστεροι ἄνδρες τῆς μεγάλῃς Βρετανίας μεθ' ὧν συγκαταλέγεται μέγας ἄνθρωπος, ἰδρυτὴς μεγάλου ἔθνους. Πρὸ τινων ἡμερῶν ὁ καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Creighton ἐνώπιον ἐγκρίτου ἀκροατηρίου ἀνέπτυξε μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωάννου Ῥοβινσῶνος ἀρχαίου ἐταίρου τοῦ κολλεγίου Corpus Christi.

Ἀποτυχὼν ἐν τῷ ἀγῶνι ὃν ἡγωνίζετο ὑπὲρ τῆς μεταριθμίσεως καὶ ἐλευθερίας τῆς ἐκκλησίας ἱερεὺς ὢν, δυσηρεστήθη κατὰ τῆς τότε διευθύνσεως τῆς Ἀγγλικῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἐκατονταετηρίδα, ἀπεδήμησεν εἰς Ὀλλανδίαν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν του, ἀλλὰ μὴ εὐρὼν ἐν τῇ ξένῃ τὴν ἐλευθερίαν ἣν ἐπεζητήσεν, ἐπλευσεν πρὸς δυσμὰς ζητῶν νέαν πατρίδα, ἐν ᾗ ἡδύνατο νὰ λατρεύῃ τὸν θεὸν συμφῶνως ταῖς ἐαυτοῦ ἀρχαῖς. Ἀποβιβάσθέντες ὁ Ῥοβινσῶν καὶ οἱ φίλοι του ἐκ τοῦ μικροῦ πλοίου *Mayflower* (ἡ Λευκάκανθα) 20ῃ Δεκεμβρίου 1620, ἐπὶ τὴν χιονοσκεπὴ παραλίαν Plymouth Bay, Massachusetts ἱδρυσαν τὴν πολιτείαν τῆς Νέας Ἀγγλίας, μητέρα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

AGNES LEVIS

Σημ. Διευθ. «Ἀπόλλωνος» Λίαν εὐχαρίστως μεταδίδωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Ἡμ. συγγράμματος τὴν ἀνωτέρω περιγραφὴν τοῦ περιφώμου καὶ ἀρχαιοτάτου ἐκπαιδευτηρίου τῆς Κανταβριγίας Corpus Christi· ἣν εὐμνῶς ἀπέστειλεν ἡμῖν ἡ αὐτοῖσι διαπρεπὴς συγγραφεὺς καὶ ἀκραιφνὴς φιλέλλην Ἀγνή Σ. Λούιδος τὸ γένος Σμίθ, εὐγενῶς καὶ φιλοτίμως λίαν τιμῶσα ἡμᾶς, διὰ τῆς πολυτίμου αὐτῆς συνεργασίας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΡΟΪΑΣ

ΚΑΘΕΔΡΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΣΚΕΝΔΕΡΜΠΕΗ

Ἡ Κρόϊα (Ἀλβανιστὶ σημαίνει πηγὴν¹) πόλις ἄγνωστος τοῖς ἀρχαίοις Γεωγράφοις, ὀφείλει τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὰς ἀφθόνους πηγὰς, αἵτινες ἐξέρχονται ἐκ τῶν ὀρέων, παρ' οἷς προτερεῖδεται. Τινὲς τῶν συγγραφέων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν, *Ortilino, Ferarius, Baudran*, φρονοῦσιν, ὅτι ἡ Κρόϊα ἀνηγέρθη ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς Ἀντιγονίας, ὃ δὲ *Farlati*, συγγραφεὺς, ὁ τις τόσον συχνάκις ἀναφέρεται, καὶ ὃν ὀφείλει τις πάντοτε νὰ συμβουλευῇται, ὁσάκις γίνεται λόγος περὶ Ἀλβανίας, δὲν συμμερίζεται τὴν γνώμην ταύτην² λέγει δὲ ὅτι ἡ Ἀντιγονία εὐρίσκετο ἐπὶ τῆς νοτίας κλιτύος τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, ἐν ᾗ ἡ Κρόϊα ἔνε ἐπὶ τῆς βορείας κλιτύος αὐτῶν, ἣν διαρρέει ὁ ποταμὸς Ἰχμος³ καὶ ἡ πεδιάς αὐτῆς ἐνώνει τὸ Δυρράχιον καὶ Ἀλέσσιον. Κλίνει ὅμως περισσώτερον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Μελετίου, νομίζοντος ὅτι ἡ Κρόϊα ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐριβοίας.

Ὁ δὲ Μαρίνος Βαρλέττος, ἐν τῇ περὶ Σκενδέρμπεη Βιογραφίᾳ αὐτοῦ, καὶ ὁ Μαῦρος Ορβίνος ἀποδίδουσι τὴν θεμελιώσιν τῆς Κρόϊας τῷ Καρόλῳ Τοπία καλουμένῳ ὡσαύτως καὶ Τόμπια, *Tochia* καὶ *Tofias*, ἐκ τινος εὐγενοῦς Νεαπολιτανικῆς οἰκογενείας καταγομένῳ, οἵτινες οἱ ἀπόγονοι, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σκενδέρμπεη, ἐκυβέρνησαν τὴν χώραν, τὴν περιλαμβανομένην μεταξὺ Τυράνων καὶ Δυρραχίου. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι παριστῶσιν ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς θεμελιώσεως αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς τὸν ιγ'. αἰῶνα· ἰδοὺ ἡ περιγραφή, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Βαρλέττιος κατὰ τὸ 1450.

Ἡ Κρόϊα ἔνε ἡ ἰσχυρωτέρα πόλις τῆς νέας Ἡπείρου θεωρουμένη ὡς ἡ κλειὴ αὐτῆς. Ἐχουσα δὲ μικρὰν περιφέρειαν ὥς ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς βράχου πανταχόθεν ὑπὸ ὀβραάθρων περικυκλωμένου, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποῦ ῥένωνονται αἱ μεγάλαι πεδιάδες, ἐνθα ὁ Καῖσαρ κατεπολέμησε τὸν Πομπήϊον. Ἡ πόλις αὕτη εὐκόλως δὲν ἔνε δυνατὸν νὰ κυριευθῇ ποτε, διότι εἶναι ὠχυρωμένη καλῶς τόσον ὑπὸ τὴν φύσιν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν τέχνην. Ἐντὸς δ' αὐτῆς ὑπάρχουσιν αἱ ἀνεξάντλητοι πηγαί, αἷς ὀφείλεται τὸ ὄνομα αὐτῆς, διότι Κρόϊα εἰς τὸ Ἀλβανικόν, σημαίνει πηγὴν. Ὅθεν ἔχει ἐξοχὰς λίαν γονίμους, δάση πυκνὰ ἐκ δένδρων τοσούτων

1) Κρόϊα Ἀλβανιστὶ σημαίνει πηγὴν, ὡς καὶ Ἑλληνιστὶ «κρήνη καὶ κρονός», τὸ αὐτὸ σημαίνει· ἀμφότεραι γὰρ αἱ γλῶσσαι Σκυπικὴ καὶ Ἑλληνικὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης, τῆς Πελασγικῆς, ἀνεφύησαν, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τῷ Παρνασσῷ (ἴδε φύλ.) καὶ Ἀπόλλωνι (ἴδε φύλλ.)

2) Τὰ ζητήματα ταῦτα ἔνε δυσεπίλυτα, ἐν ὧς ἡ Ἀλβανία ὑπόκειται ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων· πρέπει νὰ γένωνται ἐπιτόπιοι ἐρευναι μετ' ἐπιστάσις.

3) Μικρὸν ποτάμιον διαρρέον τὴν πόλιν.